

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamisesta annetun lain kumoamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamisesta annettu laki. Yleiseurooppalaisen kehityksen seuraaminen sekä ETA-sopimuksen asettamien velvoitteiden noudattaminen aiheuttavat sen, että kulutustavaroiden alkuperämaan merkitsemispakko on kumottava mahdollisimman pikaisesti. Virheellisiltä tai harhaanjohtavilta al-

kuperämerkinnöiltä kuluttajaa suojaavat kuitenkin edelleen harhaanjohtamista koskevat säännökset kuluttajansuoja- ja elintarvikelain-säädännössä sekä sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen hyväksymisen jälkeen.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

Alkuperämerkintälainsäädäntö koskee Suomessa kuluttajille yksityiseen kulutukseen myytäviksi tarkoitettujen tavaroiden alkuperämaan ilmoittamista. Nykyiset alkuperämaamerkintöjä koskevat säädökset tulivat voimaan vuoden 1984 alusta. Kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamisesta annetussa laissa (227/83) on säännökset muun muassa alkuperämaan ilmoittamisvelvollisuudesta, alkuperämaan merkintätavasta, harhaanjohtavien merkintöjen kieltämisestä, valvonnasta, pakkokeinoista, rangaistuksista ja poikkeusluvan myöntämisestä. Lakia sovelletaan myös kulutustavaroiden alkuperämaan vapaaehtoiseen ilmoittamiseen. Laki ei koske elintarvikkeita eikä käytettyjä kulutustarvikkeita. Lailla kumottiin kiellosta käyttää tavaroissa vääriä alkuperää tai lajia osoittavia merkintöjä annettu laki (40/24) sekä tuontitavaroiden pakollisesta alkuperämerkinnästä annettu laki (13/34).

Kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamisesta annettuun asetukseen (430/83) sisältyy luettelo niistä kulutustavaroista, joiden alkupe-

kempia säännöksiä oikeasta alkuperämaasta ja alkuperämerkinnän merkitsemistavasta. Alkuperämerkintäpakon alaiset kulutustavarat on lueteltu tullitariffinimikkeittäin. Näihin tavaryhmiin kuuluvat muun muassa eräät laukut ja salkut, kankaat, lanka, käsineet ja kintaat, jalkineet, ruokailu-, ruoanvalmistus-, tarjoilu- ja säilytysastiat, työkalut, kotitalouskoneet ja kulutuselektroniikka.

Lakia ja asetusta täydentää kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamisesta annettu kauppa- ja teollisuusministeriön päätös (774/83). Päätös sisältää määräyksiä nimilyhenteistä ja valtioiden osien nimistä, joita voidaan käyttää alkuperämaan nimien asemesta.

2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista

Suomi on lähes ainoa eurooppalainen valtio, jossa on voimassa näin kattava alkuperämerkintäpakko. Yleiseurooppalaisen kehityksen perusteella alkuperämerkintäpakon ylläpitämisestä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. Lisäksi sopimus Euroopan talousalueesta (ETA-

sopimus) ja Suomen mahdollinen jäsenyys Euroopan yhteisössä aiheuttavat sen, että alkuperämerkinnän pakollisuus on poistettava. Vaikka ETA-sopimuksen velvoitteet ja vaikutukset koskevat suoranaisesti ainoastaan ETA-sopimuksessa sopimuspuolina olevia valtioita, on alkuperämerkintäpakko johdonmukaisuuden vuoksi syytä kumota myös Euroopan talousalueen ulkopuolisissa valtioissa valmistettujen tuotteiden osalta.

Alkuperämerkintäpakon poistaminen seuraa välillisesti ETA-sopimuksen 11 artiklasta, jossa kielletään sopimuspuolten väliset tuonnin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet. Artikla vastaa sisällöltään Rooman sopimuksen 30 artiklaa.

EY:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö selvittää vaikutuksiltaan vastaavien toimenpiteiden käsitettä. Rooman sopimuksen 30 artiklassa tarkoitetuiksi määrällisiä rajoituksia vaikutuksiltaan vastaaviksi toimenpiteiksi on katsottu lait, asetukset, hallinnolliset määräykset sekä kaikki viranomaisten antamat ohjeet, jotka muodostavat viennin tai tuonnin esteen, mukaan lukien sellaiset määräykset tai menettelytavat, jotka vaikeuttavat vientiä tai tuontia verrattuna kotimaiseen tuotantoon tai kotimarkkinoihin.

Tapauksessa *Procureur de Roi v. Dassonville* (8/74) Euroopan yhteisön tuomioistuin totesi, että arvioitaessa, onko toimenpide vaikutukseltaan määrällistä rajoitusta vastaava, on tarkasteltava tarkoituksen lisäksi myös toimen tosiasiallisia vaikutuksia. Tuomioistuin määritteli kielletyiksi toimenpiteiksi ”kaikki kansalliset säännökset, jotka voivat suoraan tai epäsuorasti, välittömästi tai potentiaalisesti estää yhteisön sisäistä kauppaa”.

EY:n oikeuskäytännössä alkuperämerkintäpakkoa on pidetty 30 artiklan vastaisena, koska merkintäpakon on katsottu asettavan tuotteelle perusteettoman ja valmistajalle tai maahantuojalle lisäkustannuksia aiheuttavan vaatimuksen, joka hankaloittaa tuotteen valmistusta tai maahantuontia. Merkintäpakkoa ei ole katsottu voitavan perustella kuluttajansuojelluksella näkökohdilla, vaikka kuluttajansuojaa onkin pidetty yhtenä sellaisena Rooman sopimuksen 36 artiklan mukaisena edellytyksenä, jolla tuontia voidaan 30 artiklan kiellosta huolimatta rajoittaa. Rooman sopimuksen 36 artiklaa vastaa ETA-sopimuksen 13 artikla. EY:n oikeuskäytännön ratkaisuille annettava painoarvo perustuu ETA-sopimuksen 6 artiklaan, jonka

mukaan sellaisia ETA-sopimuksen määräyksiä, jotka vastaavat sisällöltään Rooman sopimusta, tulkitaan EY:n tuomioistuimen merkityksellisten ratkaisujen mukaisesti.

Oikeuskäytännössä on myös katsottu, että alkuperämerkinnän vaatiminen on määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaava toimenpide, vaikka se kohdistuisi samalla tavoin sekä kotimaisiin että tuontitavaroihin.

Tapauksessa komissio v. Yhdistynyt Kuninkaskunta (207/83) vastaajavaltion lainsäädännön mukaan muun muassa vaatetus- ja tekstiilitavaroiden, kotitalouksissa käytettävien sähkölaitteiden sekä jalkineiden vähittäismyynti oli kielletty, ellei myynnin yhteydessä ilmoitettu tavaroiden alkuperämaata. Tuomioistuimen mukaan kysymyksessä oli määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaava toimenpide, koska alkuperämerkintävaatimuksen yhtenä tarkoituksena oli antaa kuluttajalle mahdollisuus erottaa kotimaiset tavarat tuontitavaroista. Samalla vaatimus vaikeuttaa tuontitavaroiden markkinointia ja maahantuontia hankaloittaen siten jäsenvaltioiden välisen luonnollisen työnjaon kehittymistä. Tuomioistuimen mukaan alkuperämerkintävaatimus nostaa myös tuontitavaroiden tuotantokustannuksia. Tuomioistuin totesi myös, että jos kuluttajat saavat tietyn alkuperämaan perustella kuvan tavarana laadusta, on valmistajan edun mukaista ilmoittaa alkuperämaa vapaaehtoisesti. Alkuperämerkintäpakkoa on käsitelty myös tapauksessa komissio v. Irlanti (113/83).

ETA-sopimuksen 11 artiklan ja Rooman sopimuksen 30 artiklan vastaavuus sekä viimeksi mainittuun perustuva EY:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö aiheuttavat sen, että kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamisesta annettu laki on kumottava tavaroiden vapaan liikkuvuuden yleisten periaatteiden vastaisena.

Kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamisesta annetun lain 6 §:ään sisältyy niin sanottu harhaanjohtamiskielto, jonka mukaan kulutustavarassa tai sen myyntipäällyksessä olevilla merkinnöillä ei saa johtaa kuluttajaa harhaan siten, että kulutustavaran alkuperämaasta voisi saada väärän käsityksen. Vaikka laki kumotaan, kuluttajaa suojaavia harhaanjohtamisen kieltäviä säännöksiä on kuitenkin muun muassa kuluttajansuojalaissa (38/78), sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa (1061/78) sekä elintarvikasetuksessa (408/ 52).

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu kauppa- ja teollisuusministeriössä. Asiasta ovat antaneet lausuntonsa ulkoasiainministeriö, tullihallitus, Kuluttajavirasto, Teollisuuden Keskusliitto, Kaupan Keskusliitto, Tekstiiliteollisuusliitto, VATEVA, Kenkätehtaitten Keskusliitto ja Suomen Kuluttajaliitto.

4. Esityksen henkilöstö- ja organisatoriset sekä taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole suoranaisia taloudellisia

vaikutuksia. Pakollisen alkuperämerkinnän poistuminen kuitenkin vapauttaa tullilaitoksen henkilöstöä valvonnasta muihin tehtäviin. Lisäksi tuontitavaroiden tuonti yksinkertaistuu ja tämä voi jossain määrin hillitä tuontitavaroiden hintojen nousua.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamisesta annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Täten kumotaan kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamisesta 25 päivänä helmikuuta 1983 annettu laki (227/83).

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1992.

Helsingissä 12 päivänä kesäkuuta 1992

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

ESKO AHO

Ministeri Pertti Salolainen

